

PAULUS: Intellectuele Getuige

Hij gaat in debat

Lezing: Handelingen 17:15-34
Preek: Ds. D. Hoolwerf (27 november)
Hand-out: Age Romkes

Paulus in Athene

Athene was the place to be als het ging om de nieuwste trends op het gebied van de filosofie. Maar er was ook veel openbare religie; overall stonden tempels en afgodsbeelden. Als Paulus er op zijn tweede zendingsreis aankomt, stoort hij zich daaraan. En hij gaat daarover met allerlei mensen in gesprek. Zoals gewoonlijk begint hij bij zijn Joodse volksgenoten. Maar hij raakt ook aan de praat met belangstellende niet-Joden, zeg maar de

Alle inwoners nu van Athene en de vreemdelingen die daar verbleven, besteedden hun tijd aan niets anders dan om wat nieuws te zeggen en te horen.

[Handelingen 17:21 HSV]

gastleden van de synagoge. Daar houdt het niet bij op. Hij gaat ook elke dag naar de 'markt', waarbij we eerder aan een ontmoetingsplek dan aan een handelsplaats moeten denken. Het gonst er van de gesprekken. Lukas zegt over de inwoners van Athene en de vele toeristen en internationale studenten die er kwamen dat zij hun tijd aan niets anders besteedden dan om wat nieuws te zeggen en te horen (vers 21). Paulus mengt zich in het debat.

Epicureeën en Stoïcijnen¹

Hij ontmoet onder andere vertegenwoordigers van de belangrijkste filosofische stromingen van die tijd: Epicureeën en Stoïcijnen.

Epicurus leerde dat de wereld bij toeval ontstaan is uit atomen. De goden leven in een eigen wereld en bemoeien zich niet met ons. Het komt er op aan je eigen geluk na te streven. Daarbij moeten de natuurlijke neigingen, de begeerten, beteugeld worden door de rede. Het hoogste goed was volgens Epicurus een gelukkig leven gekenmerkt door geestelijke gemoedsrust en vrijheid van lichamelijke pijn. Hij stond een eenvoudige en sobere levensstijl voor. Maar sommige van zijn volgelingen leefden niet zo sober als hijzelf en verwarden geluk met genot.

Zeno, de grondlegger van de Stoïcijnsse filosofie, dacht dat een redelijk principe (ook wel Logos genoemd) aan de hele werkelijkheid ten grondslag ligt en de hele natuur doortrekt. Kernpunt van zijn leer is dat we moeten streven in overeenstemming met die natuur te leven; dat is dus ook overeenkomstig de rede. Daarbij zitten onze hartstochten ons in de weg; die moeten we leren te negeren (daar komt ons woord 'stoïcijns' vandaan). In het

leven gaat het om het streven naar het goede, de deugd; concreet naar wijsheid, matigheid, dapperheid en rechtvaardigheid. Richt je daarbij op datgene wat binnen je macht ligt.

Het heeft geen zin je druk te maken over dingen die je toch niet kunt veranderen. Wie leeft volgens de natuur, zonder hartstochten, is waarlijk vrij. Maar alles is eindig, ook de ziel. Uiteindelijk zal alles in een wereldbrand vergaan.

De Areopagus

Uiteindelijk nemen ze Paulus mee naar de Areopagus. Waarschijnlijk wordt daar niet alleen een plaats mee bedoeld, maar ook het rechtscollege dat daar samenkwam en dat moest

... hij verkondigde hun Jezus en de opstanding..

[Handelingen 17:18
HSV]

toetsen of er geen schadelijke ideeën naar voren werden gebracht. Ook Paulus moet zich verantwoorden over zijn 'nieuwe leer' en de 'vreemde dingen' die hij naar voren brengt (vers 19v). Wat had hij dan gezegd? Volgens Lukas (de schrijver van Handelingen) had hij gesproken over 'Jezus en de opstanding'.

Over Paulus' verdedigingsrede (vers 22-31) gaan de gespreksvragen voor de bijbelkringen. Een paar dingen vallen op:

- Het gaat vooral over *godsdienstige* kwesties. De aanleiding was de prediking van Paulus waaruit men de conclusie trok: 'Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden' (vers 18).
- Paulus haalt wel (met instemming) een Griekse dichter aan. De uitspraak 'Want wij zijn ook van Zijn geslacht' komt uit het gedicht *Phaenomena* van Aratus.² Maar hij gaat niet echt in discussie. Hij is vooral verkondigend bezig. Welke argumenten hij bij de voorafgaande discussies ('twistgesprekken', vers 18) gebruikt heeft, weten we niet.
- Zonder zijn naam te noemen, spreekt Paulus over Jezus, die door God is aangewezen om de wereld te oordelen. En hij eindigt met een verwijzing naar zijn opstanding.
- De reacties op zijn rede liepen uiteen: 'Toen zij nu over de opstanding van de doden hoorden, spotten sommigen daarmee. En anderen zeiden: Wij zullen u hierover nog wel eens horen.' (Vers 32). Maar sommige mannen en vrouwen sloten zich bij hem aan en geloofden. (Vers 34).
- Opvallend is dat ook een van zijn beoordelaars, Dionysius de Areopagiet, tot geloof komt. Dat zegt veel over de kracht van het Evangelie dat Paulus verkondigde.

Voor de bijbelkringen

Ijsbreker

In welke situaties heb je weleens gesprekken met niet-christenen over het christelijk geloof? Hoe verlopen die gesprekken? Welke argumenten gebruik je? Hoe probeer je het Evangelie onder woorden te brengen?

De gespreksvragen gaan over Handelingen 17:22-31.

Verkennen

1. Vers 22v. Welke ervaring gebruikt Paulus als opstapje voor zijn betoog? Hoe knoopt hij hierbij aan om zijn gehoor bij zijn gedachtengang te betrekken?
2. Vers 24-31. Welke punten brengt Paulus achtereenvolgens onder de aandacht? Maak eens een lijstje, schrijf dat op een groot vel papier en leg dat in het midden.

Verklaren

3. Vertel in eigen woorden wat Paulus met de verschillende punten van het lijstje zeggen wil. Wat wilde hij aan zijn gehoor overbrengen?
4. Hoe zou je vers 24-29 willen samenvatten? Wat is hier de kern van Paulus' boodschap?
5. Vanaf vers 30 verandert de toon van zijn betoog. Wat zijn de kernpunten die hij in vers 30v naar voren brengt?

Verwerken

6. Wat zijn volgens jou tegenwoordig de meest gangbare levensbeschouwingen?
7. Welke overeenkomst zie je met wat hierboven gezegd is over de Epicureeën en de Stoïcijnen?
8. Hoe zou je vanuit het christelijk geloof kunnen ingaan op de levensbeschouwingen die je bij vraag 6 genoemd hebt?
9. Wat zou de gemeente volgens jou kunnen organiseren om een levensbeschouwelijk gesprek met de buurt aan te kunnen gaan?

Cogito ergo credo:

Ik denk
dus ik geloof.

Visje

¹ Licht gewijzigd overgenomen uit: Age Romkes & Pieter Siebesma, *De Bijbel voor iedereen. Weten wat je leest*. Utrecht: Boekencentrum 2017. ISBN 978 90 239 7152 8. P. 168v.

² Dr. John van Eck, *Handelingen. De wereld in het geding*. [Commentaar op het nieuwe Testament, derde serie, onder redactie van dr. J. van Bruggen]. Kampen: Kok 2003. ISBN 90 435 0667 2. P. 388.